

Ars Cordis

Yolanda Carbajales

CONCELLO DE CAMBADOS

Alcalde
Samuel Lago

Concelleiro de Ensino, Cultura e
Patrimonio
Liso González

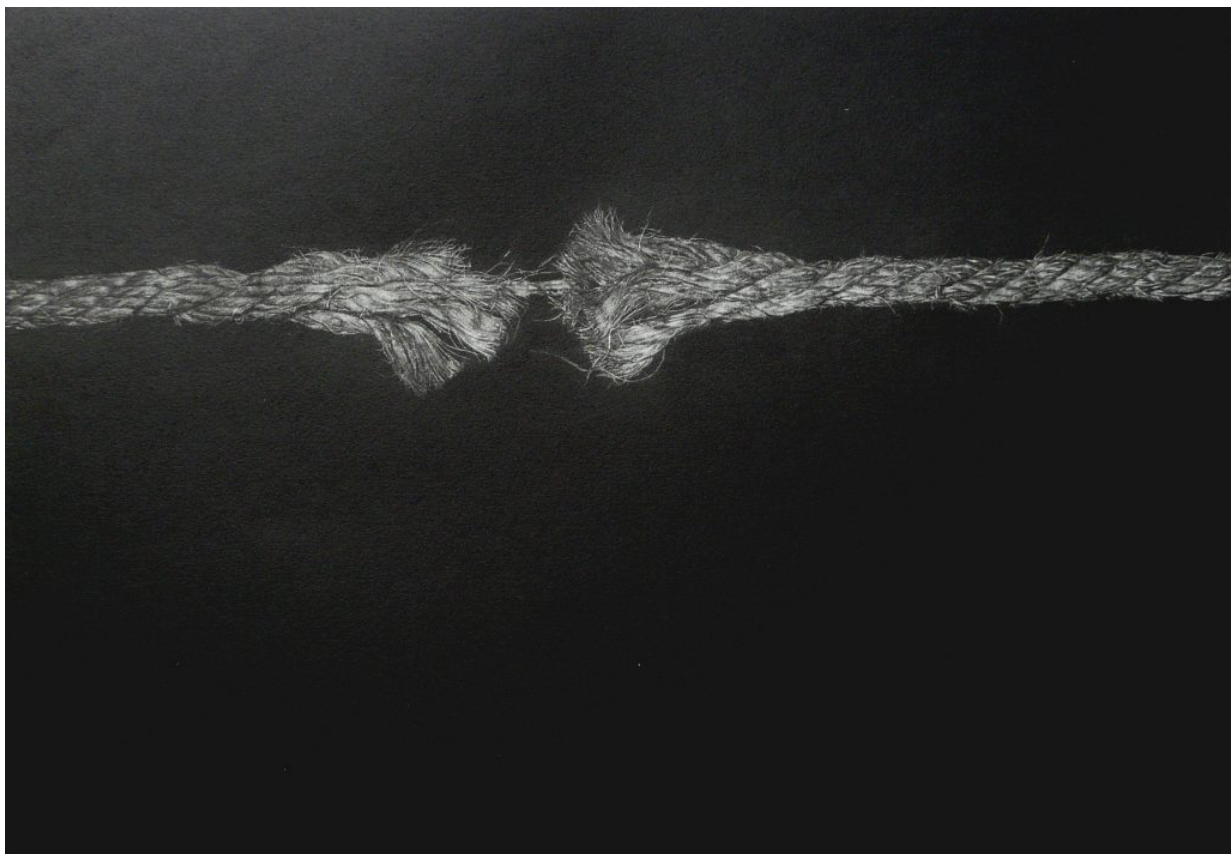
Comisario
Carlos L. Bernárdez

Textos
Carlos L. Bernárdez
Jose Vaamonde

Maquetación e montaxe de exposición
Jose Vaamonde

Portada:
PUNTOS DE ENCUENTRO, 2009.
Gravado (Mezzotinta, 50 x 50 cm).

Abaixo:
PUNTOS DE RUPTURA, 2011
Gravado á maneira negra
35 x 50 cm

ILUMINAR PARA EXPLORAR A CONDICIÓN HUMANA. A OBRA GRÁFICA DE YOLANDA CARBAJALES

O traballo de Yolanda Carbajales está conformado por series de mezzotintas -técnica de gravado que tamén recibe o nome de maneira negra- de enorme calidade formal. O seu traballo parte, no esencial, dunha dialéctica entre a luz, o espazo e o obxecto. Son obras que miden e encadran a imaxe, a historia, mais, ao mesmo tempo, miden e encadran o silencio como se a representación, moi elaborada en todas as pezas, remitise tamén a unha condensación emotiva. Desta forma acaba por transmitir unha sensación de mesta atmosfera, como se soubésemos que de o obxecto ser posto en escena e chegase a dicir algo, a falar, acabaría por expresar unha multiplicidade de sentimentos.

Allea á cultura do espectáculo na cal a arte devén en puro escaparate ou mostrario, a nosa artista opta por tirar partido dun material de enormes posibilidades expresivas e de longa tradición como é o gravado á maneira negra. A obra de Yolanda Carbajales -que conta cunha ampla e premiada traxectoria no ámbito da súa especialidade- encontra as enerxías creadoras nun depurado traballo das formas, que aluden sinteticamente a mundos que ligan o material e o alegórico, cunha clara tendencia orientada á creación de imaxes de acusado realismo. No caso das cordas da serie “Puntos”, os ritmos e as tensións que crea son os que se tornan visíbeis, concretos, ategados de sutileza e elegancia. A sensación que producen estas obras é a dunha nítida vontade de acoutamento e definición do espazo, elaborado en sutís contrapostos e, en ocasións, facendo que toda a tensión se nucleee arredor dun punto de particular intensidade. Igualmente, a reflexión sobre as formas abertas e fechadas, os equilibrios e pesos, protagonizan moitas das obras nal cales o xogo de forzas e as tensións aparecen como auténticos definidores da realidade espacial, adquirindo todo o protagonismo sobre a superficie gravada.

No ronsel dunha tradición figurativa que subliña o carácter obxectual da representación, utiliza unha linguaxe realista con certo ar atemporal. Yolanda Carbajales prefire e aposta polo diálogo coa tradición e polo enigma, cun ritualismo ben acentuado -véxanse todos os seus “Puntos” en permanente tensión-.

Se en xeral na pintura e no gravado o espazo é o “lugar” da obra de arte, en Yolanda Carbajales non chega con dicir que é aí que ela se sitúa, xa que o espazo é tratado segundo as necesidades da representación, por ela é definido e mesmo creado, xogando, ao mesmo tempo, o elemento lumínico un papel construtivo esencial. O espazo tórnase, polo tanto, materia plástica e en certo sentido inmutábel, xa que é fundamento da obra.

Yolanda Carbajales fai agromar a luz e analiza as formas no espazo, na materia, no espírito e no tempo, revelando que o ilusorio da representación é unha construción cultural que pode dicir tanto da nosa concepción do mundo como a linguaxe máis complexa e elaborada.

A presente exposición da artista permítenos repasar boa parte da súa obra e contemplar a forma en que se foron conformando os trazos máis destacados do seu estilo. Podemos observar como a maneira de achegarse á captación lumínica semella xurdir dos obxectos, dando a impresión de estes posuíren unha propia fonte de luz.

A depurada utilización da mezzotinta dota a representación dun ar de atemporalidade e levidade, nun ámbito liminar entre a vida e a morte –o grande tema das vanitas-, que nas obras de claras referencias simbólicas adquiren unha intensidade emotiva ben evidente.

Os obxectos gravados son, polo tanto, concrecións do visíbel, mais non do real, e para a súa realización a gravadora sabe que o visíbel se inicia coa luz e que a prancha e o gravado deben iluminar no duplo senso de permitiren a representación e de revelaren un sentido ben fondo que se sitúa alén da simple reprodución dunha determinada figura ou obxecto.

Certamente, toda a obra da artista ten un referente alegórico, mesmo cando propende para representacións nitidamente realistas, aspecto que evidentemente ten que ver cunha profunda identificación co medio natural, como se quixese captar do obxectual o seu pulo, non a súa visión máis epidérmica. De aí esa intensa potencia física que transmiten os seus gravados, que remiten a pulsións profundas e ao mundo telúrico.

O universo creativo da artista é espello do seu universo conceptual, entre a realidade e a idea. Na exposición podemos percibilo nos diferentes “Puntos”, obras que non pretenden reflectir soamente cordas brillantemente reproducidas, senón que, sen dúbida, pertencen a unha realidade-outra, paralela ao mundo real, que se cargan dunha indubidábel potencia comunicativa e expresiva e que acaban por se constituíren en signos vitais.

Neste sentido, Yolanda Carbajales consegue pór en funcionamento, por medio da construción seriada dos diferentes “Puntos”, moitos niveis de suxestión, expresando plasticamente un certo “estado de ambigüidade” - facendo uso dun termo do gusto surrealista- que é a condición que se impón na nosa lectura das súas imaxes, non a única lectura, sen dúbida, mais si a de maior intensidade.

Un exemplo extremo é o gravado Puntos de ruptura (2011) onde o espazo desaparece nun fondo negro enigmático que resalta a artificiosidade da representación das cordas. A artista semella pór todo o seu talento ao servizo dunha reprodución mimética, minuciosamente descrita, creando un obxecto magnífico, esculpido pola luz, conformando un xogo abstracto de volumes e formas que convida a centrar a atención na tensión representada e, ao mesmo tempo, tamén no poder evocativo da creación plástica.

Particular suxestión ten o uso que se fai das cordas e fíos, utilizados para eles delimitaren o espazo como referentes da tensión, das forzas vivas, co misterio deses nós e desas cordas esfiadas que abren o paquete incógnito que é a vida. Obra, pois, aberta, ás veces mesmo lañada polas feridas do mundo, mais sempre para provocar un goce profundo e reflexivo, que non nos permite deixar de pensar, ben pola contra, favorece a reflexión, nunha síntese de emoción e razón, ambas sabiamente dosificadas.

É evidente que estamos perante un uso do gravado como ferramenta para internarse en proxectos introspectivos, nos cales a exploración da condición humana ocupa un papel central. A isto aluden os títulos: Puntos de agarre (2010); Puntos de anguria (2012); Puntos de melancolía (2013-2015), Noite anoada. Homenaxe a Uxío Novoneyra (2019). Os gravados seriados son postos en común conformando un mundo emotivo, desde un tipo de elementalidade que nace do refinamento obxectual, unha elementalidade que é a que transmite cada unha das pezas e que permite que abroche a súa potencia comunicativa.

O sentido, ao mesmo tempo obxectual e expresivo, destas obras pode evocarnos e trasladarnos ao campo do alegórico como punto de partida, mais este referente non é máis que un simple esteo no camiño, non unha etiqueta estática, algo ben afastado destas obras e desta proposta expositiva. Hai en todos os gravados unha aparente naturalidade, que é a que carga de sentido esencial e intensamente comunicativo o universo da artista, aspecto que coido que resume a vontade que transmite todo o traballo de Yolanda Carbajales que consegue que nos acheguemos a esa realidade sempre esvaradiza, evasiva e case imposible de aprehender que é a beleza.

Carlos L. Bernárdez
Historiador e crítico de arte

ARS CORDIS

Unha singradura polo corazón da alma

O título desta exposición, coa que pechará o Pazo Torrado o ano para renacer na próxima primavera, sendo optimistas, pode levar a confusión aos que temos esquecido o latín. Se ben busca exactamente iso, ou alomenos o parece.

Yolanda Carbajales (Caracas, 1968) proponnos unha viaxe polo corazón da alma xogando coa similitude da verba latina cordis (corazón) coa palabra corda. Ars Cordis, ou a arte do corazón, fala do profundo, confuso e universal das situacións sentimentais a través do primitivo, enxeñoso e cotiá como é unha simple corda e as distintas variacións e funcións que pode adoptar este obxecto artificial. Esa ferramenta prehistórica, esa soga que ata, que amarra, que asfixia, que se corta ou se desgasta, que queima ou se queima, que achega ou separa, que salva ou mata, fala simbolicamente de nós a través da presenza ou ausencia dos nós.

Pero tamén hai un oco para outras series, coma a dedicada a Isaac Díaz Pardo, impulsor e ideólogo, artista e soñador, empresario e loitador galego e galeguista, fundador e restaurador das Fábrica de Cerámicas do Castro e a Editorial do Castro, e a famosa e desvirtuada nestes últimos anos, Fábrica de Cerámicas de Sargadelos, que logo de recibir no 2009 a Medalla de Ouro ao Mérito de Belas Artes de España, foi apartado e marxinado ao final da súa vida.

En definitiva, o que ides ver son mezzotintas, tamén coñecidos como mediatintas, á maneira negra, á maneira inglesa ou aquí en España, gravados ao fume. A prancha metálica, como o cobre ou aceiro suave, é granulada con miles de pequenos puntos, sen liña algunha, mediante as ferramentas como as roulettes, o rascador, o brunidor e o máis importante para esta técnica, o graneador, creando no resultado "unha amplitude na gama de tons de luz e sombra" que semellan outros materiais de debuxo como o carbón ou grafito. Da prancha traballada e tinguida ao papel onde se reproducirán un número limitado de copias. O resultado só se ve logo de rematado o proceso.

*"NÓS", 2022
Gravado á maneira negra
25 x 31 cm.*

Esta técnica de gravado foi inventada en 1642 por Ludwig von Siegen evolucionando ata os nosos días. Se ben é certo que ao principio era unha ferramenta de reprodución das grandes obras de arte da pintura, como as realizadas por David Lucas de obras de Turner, Constable, ou por Jonh Martin para ilustrar a Biblia ou O Paraíso Perdido, de J. Milton, no século XX é cando toma presenza como medio de creación artística per se, como os gravados realizados por Picasso, Acatti, Escher ou, máis recentemente, Antúñez.

Carbajales elixiu este camiño, o do gravado á maneira negra, porque como di, é unha arte que lle absorbe e obsesiona. É un traballo racional e controlado, metódico e meditativo, feito case a cegas pero sempre desde o corazón. E é que ás veces as cousas da vida concordan, aínda que de primeiras parezan azarosas e labirínticas. E moitas son recordadas, e dicir, que volven a pasar polo tórculo do noso corazón para volver ser impresas na nosa memoria.

Jose Vaamonde

17 xullo - 31 agosto